

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Аналіз продовольчої безпеки України: сучасні реалії та майбутні тренди

Ігор О. Сташкевич 1*

¹ Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (Україна). Аспірант.

* Автор-кореспондент, e-mail: stashkevych@donnuet.edu.ua

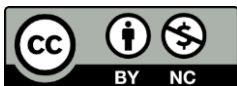
СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
--------	----------

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.12](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.12)

Авторське право
© 2025 автора

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

Стаття присвячена комплексному аналізу продовольчої безпеки України в умовах сучасних глобальних викликів, серед яких зміна клімату, збройні конфлікти, пандемії та політичні кризи, що значно впливають на соціально-економічний розвиток країни. У дослідженні розглядаються основні індикатори продовольчої безпеки, серед яких аналізуються як фізична, так і економічна доступність основних продуктів харчування для населення, що дозволяє ідентифікувати потенційні загрози та визначити позитивні тенденції в контексті сучасних викликів. Автори статті приділяють особливу увагу динаміці змін у споживанні таких ключових продуктів, як м'ясо, молоко, овочі, картопля та інші сільськогосподарські вироби, шляхом детального аналізу даних за період 2000–2021 роки. Дослідження дозволило виокремити важливі тренди, що відображають вплив глобальних кризових подій – зокрема пандемії COVID-19 та повномасштабної війни – на стабільність продовольчої системи України, її внутрішній ринок та зовнішню торгівлю. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні сучасних підходів до аналізу споживання, що включають статистичне моделювання, порівняльний аналіз міжнародних стандартів та інтеграцію накопиченого міжнародного досвіду щодо моніторингу індикаторів продовольчої безпеки. Використано порівняльний аналіз з міжнародними стандартами, зокрема Глобальним індексом продовольчої безпеки (GFSI), що дозволяє оцінити ефективність національної політики у сфері продовольства. У статті також висвітлено потенціал використання міжнародного досвіду для розробки національних стратегій забезпечення продовольчої безпеки. Особливу увагу у статті приділено розробці практичних рекомендацій для підвищення рівня продовольчої безпеки. Запропоновані заходи спрямовані на оптимізацію системи моніторингу, удосконалення механізмів управління продовольчими ресурсами та підтримки сільськогосподарського сектору, що мають стати базою для подальшого прийняття стратегічних рішень урядом та місцевими органами влади.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

економічна доступність, індикатори продовольчої безпеки, продукти харчування, фізична доступність, соціальна стабільність, глобальний індекс продовольчої безпеки (GFSI), продовольча незалежність, рівень споживання.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Analysis of Food Security in Ukraine: Current Realities and Future Trends

Ihor Stashkevych ¹ *

¹ Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade (Ukraine). PhD Student.

* *Corresponding Author*, e-mail: stashkevych@donnuet.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.12](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.12)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article is devoted to a comprehensive analysis of food security in Ukraine under the conditions of modern global challenges, including climate change, armed conflicts, pandemics, and political crises, which significantly impact the country's socio-economic development. The study examines the key indicators of food security, focusing on both the physical and economic accessibility of essential food products for the population. This enables the identification of potential threats and the determination of positive trends within the context of contemporary challenges. The authors pay particular attention to the dynamics of consumption of key products such as meat, milk, vegetables, potatoes, and other agricultural goods, based on a detailed analysis of data for the period from 2000 to 2021. The research identifies important trends that reflect the influence of global crisis events, particularly the COVID-19 pandemic and the full-scale war, on the stability of Ukraine's food system, its domestic market, and foreign trade. The study's methodology is based on the application of modern approaches to consumption analysis, including statistical modeling, comparative analysis of international standards, and the integration of accumulated international experience in monitoring food security indicators. A comparative analysis with international benchmarks, especially the Global Food Security Index (GFSI), is used to assess the effectiveness of national food policy. The article also highlights the potential for leveraging international experience in developing national strategies to ensure food security. Special emphasis is placed on the development of practical recommendations aimed at enhancing the level of food security. The proposed measures focus on optimizing the monitoring system, improving mechanisms for managing food resources, and supporting the agricultural sector, which should serve as the foundation for further strategic decisions by the government and local authorities.

KEYWORDS

economic accessibility, food security indicators, food products, physical accessibility, social stability, Global Food Security Index (GFSI), food independence, consumption level.

1. Вступ

Продовольча безпека є основною складовою національної безпеки, яка забезпечує стабільність економіки та підтримку соціального добробуту населення. В умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, політичні та військові кризи, ця проблема набуває ще більшої актуальності. Зокрема, пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні виявили критичну вразливість систем продовольчого забезпечення, що призвело до порушень у ланцюгах постачання, зниження купівельної спроможності населення та збоїв у системі виробництва харчової продукції. Сьогодні продовольча безпека є не лише запорукою виживання, але й базисом для стабільного розвитку національної економіки та забезпечення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Відтак виникає нагальна потреба у розробці ефективних науково-методичних підходів до моніторингу та оперативного прийняття рішень у сфері продовольчої безпеки, особливо в умовах кризових ситуацій та воєнного стану.

2. Огляд літературних джерел

Останні наукові дослідження в сфері продовольчої безпеки України охоплюють широкий спектр проблем, що включають як понятійно-категоріальні основи, так і практичні методи забезпечення продовольчої безпеки. Зокрема, І. Тернавська [21], І. Вахович [23], Р. Мудрак, В. Лагодієнко, А. Осіпова, О. Фротер, К. Соколюк [15] та інші науковці дослідили основні концептуальні аспекти продовольчої безпеки, створюючи базу для подальших прикладних досліджень. У контексті міжнародного досвіду особлива увага була приділена застосуванню європейських підходів до продовольчої безпеки, що досліджувались С. Бене, Д. Баккер [1], П. Пінструп-Андерсен і С. Шімокава [17]. Їхні роботи спрямовані на аналіз відповідних моделей продовольчої безпеки з метою впровадження кращих практик в Україні.

Методи моніторингу індикаторів продовольчої безпеки досліджуються на різних рівнях: від глобального, де активно працює ФАО [3], до національного та рівня домогосподарств. На глобальному рівні ФАО пропонує детальну систему індикаторів, структурованих за складовими – доступ, наявність, використання та стабільність, – що відображають актуальний стан продовольчої безпеки. В Україні ж державний моніторинг індикаторів, встановлений Постановою Кабінету Міністрів, покладено на різні міністерства, зокрема, Міністерство охорони здоров'я та Міністерство економічного розвитку. Проте наявні звіти публікуються не повністю, і значна частина досліджень та розрахунків індикаторів виконується науковцями.

Дослідження індикаторів національної продовольчої безпеки також активно проводяться вітчизняними науковцями, серед яких найбільш комплексний підхід до їх оцінки представлений у роботах О. Єранкіна, І. Івасіва, О. Олексюка, Н. Овсієнко, Л. Парій [27]. Більшість інших авторів зосереджуються на аналізі споживання основних продуктів харчування та розглядають економічні чинники продовольчої безпеки. Наприклад, В. Лагодієнко та інші [12] досліджували продовольчу безпеку як економічну складову національної безпеки, підкреслюючи її критичну роль у соціальній стабільності держави.

Таким чином, сучасні дослідження спрямовані на інтеграцію міжнародного досвіду, створення системи ефективного моніторингу та практичні шляхи підвищення рівня продовольчої безпеки України, що є необхідними для зміцнення національної безпеки в умовах постійних глобальних викликів.

3. Постановка завдання

Метою дослідження є оцінка рівня продовольчої безпеки України через аналіз динаміки основних показників, що відображають обсяги та структуру споживання базових продуктів харчування, а також фізичну й економічну доступність продовольства. На основі дослідження пропонуються практичні рекомендації щодо посилення продовольчої безпеки в умовах сучасних викликів.

4. Методи та матеріали

Для оцінки рівня продовольчої безпеки України використано методикою, що включає аналіз ключових індикаторів, визначених Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО) [3], а також показників, затверджених постановою Кабінету Міністрів України №1379 від 5 грудня 2007 року. Основна увага приділена розрахунку та аналізу таких індикаторів, як добова енергетична цінність раціону, забезпечення раціону основними продуктами, достатність державних запасів зерна, економічна доступність продуктів, диференціація вартості харчування між соціальними групами, ємність внутрішнього ринку окремих продуктів та рівень продовольчої незалежності. Для порівняльного аналізу використано дані споживання основних продуктів харчування за 2000–2021 роки, а також показники Глобального індексу продовольчої безпеки (GFSI) [2], що дозволило інтегрувати національний контекст у міжнародний вимір. Аналітична робота базується на обробці статистичних даних, розрахунках співвідношень фактичного споживання до нормативного та аналізі тенденцій, що сприяло виявленню ключових загроз та перспектив покращення продовольчої безпеки в Україні.

5. Результати та обговорення

Для оцінки рівня продовольчої безпеки України застосовуються індикатори, розроблені Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО), а також показники, що визначені Методикою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України № 1379 від 5 грудня 2007 року «Деякі питання продовольчої безпеки» [8]. Згідно з цією Методикою, до основних індикаторів продовольчої безпеки відносяться:

1. Добова енергетична цінність раціону – визначається як сума калорій від різних видів продуктів, що вживає людина за добу, з критерієм у 2500 ккал, при чому 55 % добового раціону повинні надходити з продуктів тваринного походження.

2. Забезпечення раціону основними продуктами – визначається як співвідношення між фактичним споживанням конкретного продукту та його рекомендованою нормою.

3. Достатність державних запасів зерна – це співвідношення між обсягом продовольчого зерна в державному резерві та річним споживанням хлібопродуктів на душу населення; мінімальний рівень визначено на 17 % від споживання (близько 60 днів запасів).

4. Економічна доступність продуктів – вимірюється часткою витрат на харчування у загальних витратах домогосподарств, де граничний рівень становить 60 %.

5. Диференціація вартості харчування між соціальними групами – показує співвідношення вартості харчування між 20 % домогосподарств із найвищими доходами та 20 % домогосподарств із найнижчими доходами, що відстежується у динаміці.

6. Ємність внутрішнього ринку окремих продуктів – розраховується як добуток середньорічної чисельності населення та рівня споживання певного продукту.

7. Продовольча незалежність за окремими продуктами – співвідношення між обсягом імпорту та внутрішнім споживанням продукту; критичний рівень встановлений на позначці 30 %.

Ці показники дозволяють всебічно оцінити фізичну та економічну доступність продовольства, що є основою для визначення ефективних заходів підтримки продовольчої безпеки України в умовах сучасних викликів.

При цьому індикатори, що характеризують стан продовольчої безпеки держави (регіону), розраховують за такими основними групами харчових продуктів: хліб і хлібопродукти; картопля; овочі, баштанні; фрукти, ягоди й виноград; цукор; олія; м'ясо та м'ясопродукти; молоко, молокопродукти; риба, рибопродукти; яйця. Рівень споживання основних видів продуктів харчування населення України наведено в табл. 1.

Аналіз даних споживання основних видів продуктів харчування населення України за 2000–2021 роки демонструє низку важливих тенденцій (рис. 1). Споживання м'яса зросло і в 2021 році досягло 53 кг на людину, що становить 66,25 % від раціональної норми (80 кг) та 101,92 % від мінімальної (52 кг). Хоча цей показник перевищує мінімальну норму, він все ще залишається нижчим за раціональну норму, що може свідчити про певні обмеження в доступності або вартості м'ясних продуктів.

Таблиця 1. Рівень споживання основних видів продуктів харчування населення України (в розрахунку на 1 особу в рік, кг)

Показник	Раціональна норма, кг	Мінімальна норма, кг	2000	2005	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021		
											Всього	До раціональної норми, %	До мінімальної норми, %
М'ясо та м'ясні продукти	80	52	32,8	39,1	52	50,9	51,7	52,8	53,6	53,8	53	66,25	101,92
Молоко та молочні продукти	380	341	199,1	225,6	206,4	209,9	200	197,7	200,5	201,9	201,5	53,03	59,09
Яйця, шт.	290	231	166	238	290	280	273	275	282	278	272	93,79	117,75
Хлібні продукти	101	94	124,9	123,5	111,3	103,2	100,8	99,5	97,6	96,6	92,7	91,78	98,62
Картопля	124	96	135,4	135,6	128,9	137,5	143,4	139,4	135,7	134	132,4	106,77	137,92
Овочі та баштанні продовольчі культури	161	105	101,7	120,2	143,5	160,8	159,7	163,9	164,7	164	165,9	103,04	158,00
Плоди, ягоди та виноград	90	68	29,3	37,1	48	50,9	52,8	57,8	58,7	56,5	59	65,56	86,76
Риба та рибні продукти	20	12	8,4	14,4	14,5	8,6	10,8	11,8	12,5	12,4	13,2	66,00	110,00
Цукор	38	32	36,8	38,1	37,1	35,7	30,4	29,8	28,8	27,8	28,5	75,00	89,06
Олія	13	8	9,4	13,5	14,8	12,3	11,7	11,9	12	12,3	13,6	104,62	170,00

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [8; 9; 18; 20].

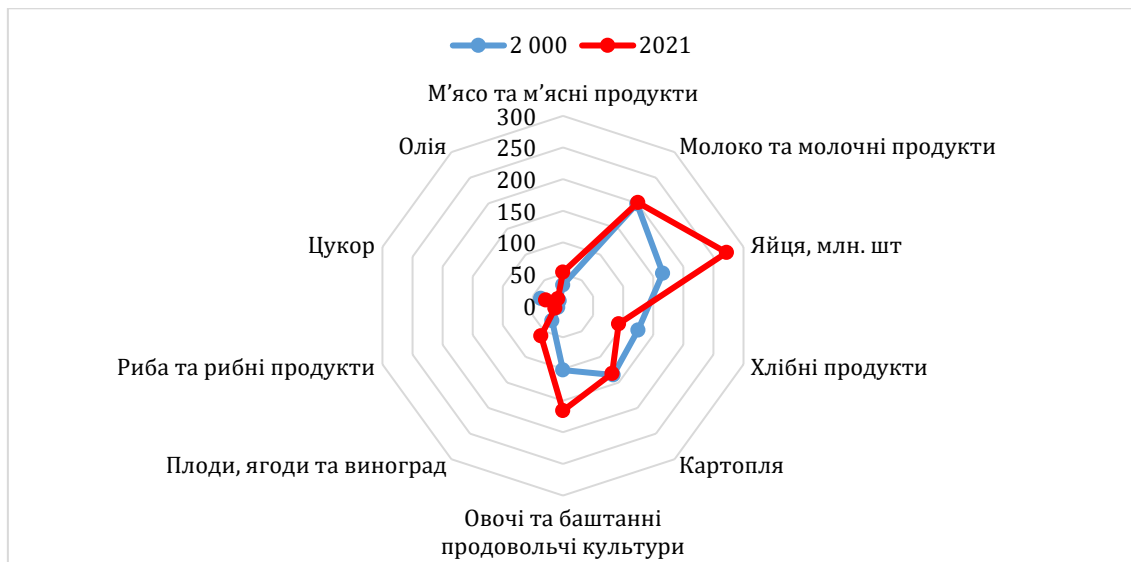

Рис. 1. Зміна рівня споживання основних видів продуктів харчування населення України у 2021 р. в порівнянні з 2000 р.

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [9; 20].

Споживання молока також залишалося значно нижчим за раціональну норму 380 кг і мінімальну 341 кг, склавши лише 201,5 кг на особу (53,03 % і 59,09 % відповідно). Це вказує на труднощі в забезпеченні достатньої кількості молочних продуктів, що може впливати на загальну харчову цінність раціону. Споживання яєць, навпаки, досягло раціональної норми і

становить 93,79 % від раціональної та 117,75 % від мінімальної норми у 2021 році, що свідчить про доступність цього продукту.

З іншого боку, споживання хлібних продуктів зменшувалося і у 2021 році становило 92,7 кг, що становить 91,78 % від раціональної норми та 98,62 % від мінімальної. Це може бути ознакою зниження популярності хліба в харчових звичках населення. Картопля залишається важливим продуктом, споживання якого стабільно перевищує як раціональну, так і мінімальну норму, що свідчить про її значну роль у раціоні як доступного джерела калорій. Споживання овочів також демонструє позитивну тенденцію, досягнувши 103,04 % від раціональної норми та 158 % від мінімальної, що може відображати поширення здорового харчування. Споживання плодів і ягід зросло, але залишається недостатнім – у 2021 році воно склало лише 65,56 % від раціональної та 86,76 % від мінімальної норми, що може бути пов'язано з обмеженою доступністю або високою вартістю.

Споживання риби не досягло раціональної норми, але перевищило мінімальну (66 % до раціональної та 110 % до мінімальної), що вказує на обмежену доступність або популярність рибних продуктів у раціоні українців. Цукор демонструє тенденцію до зниження, складаючи у 2021 році 28,5 кг на людину (75 % до раціональної норми та 89,06 % до мінімальної), що може свідчити про зміни в споживчих звичках і зростання обізнаності про шкоду надмірного споживання цукру. Споживання олії досягло раціональної норми і навіть перевищило її (104,62 % до раціональної та 170 % до мінімальної), що вказує на її доступність на ринку.

Загалом аналіз показує, що споживання низки основних продуктів, таких як молочні продукти, м'ясо, плоди та риба, не досягає раціональних норм, що може свідчити про певні обмеження в економічній або фізичній доступності цих продуктів. Разом з тим, зростання споживання овочів і стабільне споживання картоплі вказують на їхню важливість у раціоні українців, тоді як зменшення споживання хлібних продуктів і цукру може бути пов'язане зі змінами в харчових звичках населення.

Глобальний індекс продовольчої безпеки [2] є ключовим інструментом для вимірювання рівня продовольчої безпеки в країні. Він комплексно аналізує вплив ключових чинників – доступності, наявності, якості, безпеки, стійкості та адаптивності – на забезпеченість населення продуктами харчування на глобальному рівні. Згідно з дослідженням Economist Impact, яке висвітлює поточні виклики в цій сфері, стан глобальної продовольчої безпеки продовжує погіршуватися. Незважаючи на зростання доступності сільськогосподарських ресурсів за останні роки, загальний розвиток сільськогосподарського сектору залишається недостатнім. Серед основних причин такої ситуації виділяються обмежені державні інвестиції у дослідження та розвиток аграрного сектору, проблеми з іригаційною інфраструктурою, а також недостатнє покращення родючості ґрунтів. Дані індексу GFSI (табл. 2) вказують, що через економічні та екологічні фактори багато країн стикаються з різким зростанням цін на продукти харчування, що, у свою чергу, загострює проблеми голоду та обмежує доступність продуктів для населення, особливо у вразливих регіонах.

Аналіз даних рейтингу країн за Глобальним індексом продовольчої безпеки (GFSI) свідчить про значні відмінності між країнами за рівнем продовольчої безпеки, обумовлені як економічними показниками, так і якістю інфраструктури, доступністю продуктів харчування та екологічною стійкістю. Лідерами рейтингу є Фінляндія, Ірландія, Норвегія, Франція та Нідерланди, де показники економічної доступності, фізичної доступності, якості і безпеки продуктів є найвищими, що свідчить про високий рівень продовольчої безпеки та сталу інфраструктуру для підтримання цього рівня. Так, у Фінляндії, яка посідає перше місце з загальним показником 83,7, спостерігається дуже високий індекс економічної доступності (91,9) і стабільний рівень стійкості (82,6), що вказує на розвинену соціальну політику і надійну продовольчу систему.

Дещо нижчі показники, наприклад у Японії та Швеції, демонструють дещо обмежені можливості щодо природних ресурсів та стійкості, однак обидві країни компенсують це високим рівнем фізичної доступності та якості харчових продуктів. Індекс Японії, наприклад, показує, що країна має високий показник якості та безпеки (81,2), який відображає зусилля у забезпеченні безпечного і якісного продовольства.

Середній рівень індексу мають країни на кшталт Польщі та Іспанії, які демонструють стабільні показники доступності та якості, однак дещо поступаються за показниками

екологічної стійкості. Наприклад, Польща з загальним індексом 75,5 має показники економічної доступності 87,4, що свідчить про високу економічну доступність, але дещо нижчі показники фізичної доступності і стійкості.

Таблиця 2. Рейтинг країн світу за індексом GFSI у 2022 році

Рейтинг	Країни	GFSI	Складові індексу			
			Економічна доступність	Фізична доступність	Якість та безпека	Природні ресурси та стійкість
1	Фінляндія	83,7	91,9	70,5	88,4	82,6
2	Ірландія	81,7	92,6	70,5	86,1	75,1
3	Норвегія	80,5	87,2	60,4	86,8	87,4
4	Франція	80,2	91,3	69,0	87,7	70,3
5	Нідерланди	80,1	92,7	70,7	84,7	69,2
6	Японія	79,5	89,8	81,2	77,4	66,1
7	Швеція	79,1	91,9	68,3	85,0	68,3
8	Канада	79,1	88,3	75,7	89,5	60,1
9	Великобританія	78,8	91,5	71,6	77,6	71,1
10	Португалія	78,7	90,0	77,0	79,8	64,5
...						
14	Данія	77,8	92,1	63,2	89,1	63,8
15	Нова Зеландія	77,8	91,6	67,7	73,1	75,1
16	Чеська Республіка	77,7	91,3	69,4	76,3	70,3
...						
19	Німеччина	77,0	87,9	67,0	79,9	70,8
20	Іспанія	75,7	89,0	63,1	81,2	66,4
21	Польща	75,5	87,4	63,8	81,5	66,7
...						
69	Індія	58,9	59,3	62,3	62,1	51,2
70	Парагвай	58,6	74,3	47,0	76,3	32,8
71	Україна	57,9	66,6	48,1	71,3	43,5
72	М'янма	57,6	62,1	53,5	64,4	49,0
73	Узбекистан	57,5	52,7	56,4	64,6	57,9
...						
113	Сирія	36,3	32,0	26,6	50,8	38,4

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [2].

Натомість країни з низьким індексом продовольчої безпеки, такі як Індія, Парагвай та Україна, відстають за всіма ключовими показниками індексу. Україна, займаючи 71 місце, має показники економічної доступності 66,6, фізичної доступності 48,1, якості і безпеки 71,3 та екологічної стійкості 43,5, що вказує на проблеми з фізичною доступністю продовольства та екологічною стійкістю. Низькі значення індексу для цих країн часто зумовлені обмеженою інфраструктурою, низьким рівнем доходів населення, політичними або економічними нестабільностями, що ускладнює доступ населення до необхідного харчування.

Країни з найнижчими показниками індексу, такі як Сирія, відображають глибокі проблеми з доступом до продовольства через конфлікти, обмеженість економічних ресурсів і низьку екологічну стійкість. Сирія, з індексом 36,3, має показники економічної доступності 32,0, що відображає важкий стан продовольчої системи країни, обмежену фізичну доступність (26,6) та

Практичне застосування проведеного дослідження спрямоване на вдосконалення системи моніторингу та оцінки продовольчої безпеки в Україні. Зокрема, результати можуть бути використані для формування стратегій та планів дій урядових органів, спрямованих на забезпечення стійкості продовольчої системи країни. Розроблені рекомендації стосуються підвищення доступності харчових продуктів для соціально вразливих верств населення, посилення підтримки вітчизняного аграрного сектору та вдосконалення системи стратегічних запасів.

Дослідження також має значення для прогнозування ризиків, пов'язаних із продовольчою безпекою, зокрема в умовах глобальних змін клімату та економічної нестабільності. Застосування розрахованих показників і тенденцій дозволяє ідентифікувати найбільш вразливі аспекти системи продовольчого забезпечення та своєчасно розробляти заходи для мінімізації їх впливу. Ці напрацювання можуть стати основою для науково-обґрунтованого планування в

аграрній політиці, розробки програм забезпечення продовольчої незалежності та підвищення економічної доступності продуктів харчування для населення.

6. Висновки

Проблема продовольчої безпеки в Україні, яка є ключовим елементом національної безпеки, стала особливо актуальною в умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату та військові конфлікти, включаючи пандемію COVID-19 та війну в Україні. Ці фактори виявили вразливість систем продовольчого забезпечення, що призвело до порушень у ланцюгах постачання та зниження купівельної спроможності населення. Сьогодні продовольча безпека є не лише питанням виживання, а й основою стабільного економічного розвитку та конкурентоспроможності України на світовій арені.

Останні дослідження зосереджуються на інтеграції міжнародного досвіду та розробці ефективних методів моніторингу, які здатні забезпечити стійкість продовольчої системи в умовах кризи. Показники, розроблені ФАО, та національні критерії, затверджені урядом України, дозволяють оцінити фізичну та економічну доступність продовольства. Аналіз споживання основних продуктів харчування свідчить про незадовільні показники, особливо в споживанні молочних та м'ясних продуктів, що стали наслідком їхньої економічної недоступності.

Глобальний індекс продовольчої безпеки (GFSI) відображає ситуацію в Україні на міжнародному рівні, показуючи низький рівень продовольчої безпеки порівняно з розвиненими країнами. Ця інформація підкреслює необхідність подальших досліджень у сфері продовольчої безпеки для розробки практичних рекомендацій і заходів, що можуть зміцнити продовольчу незалежність України, покращити доступність основних продуктів харчування та забезпечити їхню якість.

В умовах постійних глобальних викликів Україні необхідно розробити системи моніторингу та ефективні стратегії, які дозволять своєчасно реагувати на зміни в продовольчій сфері. Подальші дослідження повинні зосереджуватись на аналізі чинників, що впливають на продовольчу безпеку, а також на впровадженні новітніх технологій у сільському господарстві та забезпеченні аграрного розвитку.

References

1. Béné, C., Bakker, D., Chavarro, M. J., Even, B., Melo, J., & Sonneveld, A. (2021). Global assessment of the impacts of COVID-19 on food security. *Global Food Security*, (31), 100575. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2021.100575>
2. Economist Impact. (2022). *Global Food Security Index*. <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index>
3. FAO. (2023). The State of Food Security and Nutrition in the World 2023. FAO. <https://www.fao.org/publications/sofi/2023/en>
4. Godfray, H. C. J., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., ... & Toulmin, C. (2019). Food security: The challenge of feeding 9 billion people. *Science*, 327(5967), 812–818. <https://doi.org/10.1126/science.1185383>
5. Gómez, M. I., & Ricketts, K. D. (2021). Food security and the changing climate: A review of evidence and policies. *Agricultural Economics*, 52(2), 301–315. <https://doi.org/10.1111/agec.12603>
6. Hanjra, M. A., & Qureshi, M. E. (2019). Global food security under water scarcity and climate change: The role of water in sustainable food production. *Science of the Total Environment*, (438), 1050–1060. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2013.09.024>
7. Horak, J., Bilan, Y., Dankevych, A., Nitsenko, V., Kucher, A., & Streimikiene, D. (2023). Bioenergy production from sunflower husk in Ukraine: Potential and necessary investments. *Journal of Business Economics and Management*, 24(1), 1–19. <https://doi.org/10.3846/jbem.2023.17756>
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2007). Metodyka vyznachennia osnovnykh indyikatoriv prodovolchoi bezpeky [Methodology for determining the main indicators of food security] (Resolution No. 1379). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-p> (in Ukrainian)
9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021). *Natsionalna ekonomichna stratehiia na period do 2030 roku* [National Economic Strategy until 2030]. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (in Ukrainian)

10. Kniazhenko, I. I., Troshkin, S. M., & Nekhamkin, M. R. (2021). Prodovolcha bezpeka ahrobiznesu v konteksti vyklykiv pandemii (COVID-19) [Food security of agribusiness in the context of the COVID-19 pandemic]. *Visnyk Berdyanskoho Universytetu Menedzhmentu i Biznesu*, (1), 30–36. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2021_1_6 (in Ukrainian)
11. Kovalova, O., Vytvytska, O., Rybchynskiy, R., Kupchenko, A., & Tkachenko, S. (2023). Monitorynh prodovolchoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu [Monitoring of food security under martial law]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 274–286. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4004> (in Ukrainian)
12. Lahodiienko, V., Franchuk, V., Dziurakh, Yu., Melnyk, S., Shuprudko, N., & Hobela, V. (2022). Prodovolcha bezpeka Ukrainy: otsinka faktoriv vplyvu, postvoieni tendentsii ta shliakhy zabezpechennia [Food security of Ukraine: Assessment of influencing factors, post-war trends, and ways of ensuring]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 427–437. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3891> (in Ukrainian)
13. Lipper, L., et al. (2022). Food security and agricultural adaptation in developing countries. *Food Security*, 14(1), 129–145. <https://doi.org/10.1007/s12571-021-01188-z>
14. Marynenko, N. Yu., & Artemenko, L. V. (2021). Riven prodovolchoi bezpeky v Ukraini: metody otsinky ta suchasnyi stan [The level of food security in Ukraine: Assessment methods and current state]. In *Naroshchuvannia finansovo-ekonomichnoho potentsialu subiektiv ekonomichnykh vidnosyn* (pp. 52–63). Ternopil: FOP Palyanytsia V.A. (in Ukrainian)
15. Mudrak, R., Lahodiienko, V., Osipova, A., Froter, O., & Sokoluk, K. (2024). Kontsepsiia prodovolchoi bezpeky: teoriia i ukrainska praktyka [The concept of food security: Theory and Ukrainian practice]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 452–470. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4194> (in Ukrainian)
16. Petrychenko, V., Petrychenko, O., Fedoryshyna, L., Kravchuk, O., Korniiuchuk, O., & Nitsenko, V. (2022). Agricultural production in Ukraine: Ecological challenges and impact on the quality of life. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 374–384. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3782>
17. Pinstруп-Andersen, P., & Shimokawa, S. (2021). Food security: Definition and measurement. *Food Security*, 13(1), 1–12. <https://doi.org/10.1007/s12571-020-01107-6>
18. Prezydent Ukrainy. (2019). Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030] (Decree No. 722/2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> (in Ukrainian)
19. Schmidhuber, J., & Tubiello, F. N. (2022). Global food security under climate change. *Nature Climate Change*, 12(4), 1–9. <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01442-w>
20. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Ofitsiyni sait Derzhavnoi Sluzhby Statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian)
21. Ternavska, I. B. (2015). Definiitsiia katehorii prodovolcha bezpeka ta yii evoliutsiia [Definition of the food security category and its evolution]. *Ekonomika ta Derzhava*, (7), 44–48. http://www.economy.in.ua/pdf/7_2015/12.pdf (in Ukrainian)
22. United Nations. (2022). *UN Sustainable Development Goals: Goal 2 – Zero Hunger*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/hunger>
23. Vakhovych, I. M. (2014). *Prodovolcha bezpeka Ukrainy: rehionalnyi vymir* [Food security of Ukraine: Regional dimension] (Monograph). Vinnytsia: Vezha. <https://vezhaprint.com.ua/books/naukova/prodovolcha-bezpeka-ukrayiny-regionalnyi-vymir-monografiya> (in Ukrainian)
24. Vermeulen, S. J., et al. (2020). Climate change and food systems: Global assessments and implications for food security and nutrition. *Annual Review of Environment and Resources*, (45), 1–27. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-012320-083709>
25. World Bank. (2023). *Ukraine Food Security Response: Strategy and Operational Plan*. <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>
26. World Health Organization. (2023). *Food security and nutrition*. <https://www.who.int/health-topics/food-security>
27. Yerankin, O., Ivasiv, I., Oleksiuk, O., Ovsienko, N., & Pariy, L. (2023). Formuvannia kompleksu indykatoriv natsionalnoi prodovolchoi bezpeky [Formation of a set of national food security indicators]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 457–468. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.3986> (in Ukrainian)